

Олена КУСТОВСЬКА, Тетяна БЕЗРОДНА

ПОРІВНЯЛЬНИЙ СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

У статті викладено методологічні та методичні питання порівняльного статистичного аналізу диференціації рівня оплати праці за видами економічної діяльності. Наведено статистичні оцінки, які характеризують галузеву диференціацію заробітної плати штатних працівників. Здійснено міжрегіональні порівняння заробітної плати на основі елімінування впливу структури найманих працівників за видами економічної діяльності.

Ключові слова: *диференціація оплати праці, динаміка заробітної плати, індекси заробітної плати, оцінка диференціації.*

Впродовж останніх років зростає інтерес до вивчення заробітної плати як фактора становлення і розвитку ринку праці в Україні. Функціонування цього ринку характеризується зміною ролі його окремих елементів – пропозиції робочої сили, попиту на неї, оплати праці. Зокрема відбувається підвищення значення заробітної плати як одного з вагомих регуляторів ринку праці.

Заробітна плата як елемент ринку праці, з однієї сторони, характеризує ціну робочої сили, а з іншої – є складовою витрат на виробництво, отже, впливає на собівартість продукції (робіт, послуг), прибуток і конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Тому в ринкових умовах, по-перше, оплата праці стає найбільш дієвим інструментом активізації людського фактора й ефективного використання трудового потенціалу, а обсяг заробітної плати є найважливішою складовою мотивації працівників до участі в оплачуваній трудовій діяльності, по-друге, витрати на оплату праці відіграють важливу роль у регулюванні попиту на працю, по-третє, заробітна плата є тією посередницькою ланкою, через яку пропозиція і попит на ринку праці впливають одне на одного.

Відповідно до статті 1 Закону України "Про оплату праці" заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Обсяг заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. У статті 2 цього Закону зазначено, що заробітна плата працівника складається з основної і додаткової заробітної плати, а також інших заохочувальних і компенсаційних виплат [1].

У статистичних дослідженнях рівень заробітної плати характеризується різними статистичними показниками, зокрема заробітною платою за оплачену годину, номінальною місячною заробітною платою штатного працівника, реальною заробітною платою, середньомісячною заробітною платою штатних працівників та ін. Оскільки названі показники відповідно до чинного законодавства та статистичної методології обчислюють на основі фонду оплати праці, який складається з фонду основної заробітної плати, фонду додаткової заробітної плати, а також заохочувальних та

компенсаційних виплат, то можна стверджувати, що вони характеризують рівень оплати праці найманих працівників.

Об'єктивно формуються відмінності рівнів заробітної плати за країнами, регіонами, видами економічної діяльності, умовами праці тощо. На думку науковців, відмінності в оплаті праці є одним з економічних інструментів стимулювання або гальмування руху працівників між регіонами, секторами економіки, галузями, підприємствами, рівнями кваліфікації [2]. У наукових дослідженнях, присвячених порівняльному аналізу оплати праці, під її диференціацією розуміють відмінності у рівнях заробітної плати працівників залежно від різних факторів [4, 16]. При цьому виокремлюють галузеву, регіональну, професійну (кваліфікаційну, посадову), гендерну диференціацію заробітної плати. Під галузевою диференціацією переважно розуміють відмінність рівнів заробітної плати найманих працівників за видами економічної та промислової діяльності. Регіональна диференціація виявляється у варіації рівнів заробітної плати працівників різних регіонів, яка формується під впливом багатьох факторів, зокрема галузевої структури регіональної економіки. Професійна диференціація характеризується відмінностями у рівнях заробітної плати працівників залежно від професійних груп, посад, рівнів кваліфікації тощо [4, 17]. Гендерна диференціація оплати праці – відмінність заробітної плати чоловіків і жінок, яка зумовлюється різним обсягом нагромадженого людського капіталу (загального і специфічного), концентрацією зайнятих чоловіків і жінок у різних галузях економіки, на різних посадах і професіях, наявністю дискримінації жінок на ринку праці [5, 18–19]. На думку Г. Кулікова, диференціація заробітної плати зумовлюється тим, що вона є віддзеркаленням стану економіки і продуктивності ресурсів, у першу чергу, праці і капіталу, яка визначається переважно станом техніки і технології виробництва [6, 17].

Дослідженню проблем оплати праці, її динаміки, виявленню факторів, що зумовлюють диференціацію заробітної плати, присвячено *праці українських науковців* В. Близнюка, Д. Богині, Н. Бондарчука, О. Грішної, В. Данюка, В. Дієсперова, А. Колота, Г. Кулікова, В. Лагутіна, Е. Лібанової, В. Мортікова, В. Новікова, В. Онікієнка, С. Цимбалюка та ін. Зокрема, В. Лагутін вивчає теоретико-методологічні засади дослідження оплати праці [3], С. Цимбалюк [4] аналізує диференціацію оплати праці в Україні у контексті її видів, факторів і сучасного стану, В. Близнюк [5] акцентує увагу на гендерних відмінностях оплати праці, Г. Куліков [6] вивчає заробітну плату в системі основних макроекономічних показників. Ця проблематика також відображена у працях провідних науковців з країн СНД, зокрема Л. Абалкіна, А. Аганбегяна, Н. Волкова, М. Мейксіна, М. Пошерстніка, А. Ощепкова, Л. Степанової, Л. Фіської, Т. Яковлевої та ін.

Актуальність дослідження зумовлюється тим, що наявність об'єктивної й обґрунтованої диференціації заробітної плати є умовою підвищення її мотиваційної функції, вагомим фактором функціонування і розвитку регіональних ринків праці. Водночас на нашу думку, проблема порівняльного аналізу та оцінювання диференціації оплати праці в Україні потребує більш глибокого та комплексного дослідження з використанням статистичної методології та інструментарію.

Метою статті є порівняльний статистичний аналіз галузевої диференціації оплати праці в Україні та оцінювання її впливу на регіональні відмінності заробітної плати.

Для порівняльного статистичного аналізу галузевої диференціації оплати праці та оцінювання її впливу на регіональну диференціацію, на нашу думку, доцільно використовувати систему показників, яка містить:

– середні показники (середньооблікова кількість штатних працівників, середня місячна заробітна плата одного штатного працівника);

– відносні показники (питома вага за середньообліковою кількістю штатних працівників, за фондом оплати праці, відношення максимального рівня заробітної плати до мінімального, коефіцієнти порівняння та ін.);

– показники варіації та розподілу (розмах варіації, дисперсія, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт осциляції, квадратичний коефіцієнт варіації, квартилі, квартильні коефіцієнти варіації та диференціації, коефіцієнти локалізації та концентрації, коефіцієнти структурних зрушень тощо);

– показники інтенсивності динаміки (базисні та середньорічні темпи зростання і приросту);

– індекси (індивідуальні, агрегатні, середньоарифметичні, змінного складу, постійного складу, структурних зрушень, територіальні).

Для порівняльного аналізу галузевої диференціації оплати праці у динаміці використовуємо середньомісячну заробітну плату одного штатного працівника за видами економічної діяльності в Україні та Тернопільській області у 2000, 2005 і 2010 рр. (табл. 1). Можна констатувати, що в Тернопільській області впродовж досліджуваного періоду за усіма видами економічної діяльності рівень оплати праці нижчий, ніж у середньому в країні, а у 2010 р. найбільш суттєві відмінності спостерігались у добувній промисловості (секція С), фінансовій діяльності (секція J), операціях з нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданню послуг підприємцям (секція K). Варто зазначити, що розрив у рівні оплати праці в Тернопільській області й Україні загалом має тенденцію до скорочення (з 41,3% у 2000 р. до 25,9% у 2010 р.), при цьому можна виокремити види економічної діяльності із стабільно високим співвідношенням – державне управління (секція L), освіта (секція M), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (секція N).

Для порівняльного аналізу галузевої диференціації оплати праці використовуємо статистичні характеристики рівня оплати праці – максимальне (X_{\max}) і мінімальне (X_{\min}) значення; медіану (Me); перший (Q_1) та третій квартилі (Q_3), а також оцінки диференціації – відношення максимального рівня до мінімального ($K_R = X_{\max} / X_{\min}$), розмах варіації ($R = X_{\max} - X_{\min}$), середнє квадратичне відхилення (σ), коефіцієнт осциляції ($V_R = R \times 100 / \bar{X}$), квадратичний коефіцієнт варіації ($V_\sigma = \sigma \times 100 / \bar{X}$), квартильний коефіцієнт варіації ($K_B = (Q_3 - Q_1) / 2Me$), квартильний коефіцієнт диференціації ($K_D = (Q_3 - Q_1) / (Q_3 + Q_1)$).

Значення квадратичного коефіцієнта варіації, квартильних коефіцієнтів варіації та диференціації (табл. 2) вказують на те, що як в Україні, так і в Тернопільській області є значна диференціація середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності.

Таблиця 1

Середньомісячна номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності¹

Вид економічної діяльності	Секція КВЕД	2000 р.			2005 р.			2010 р.		
		Україна	Тернопільська область	У % до України	Україна	Тернопільська область	У % до України	Україна	Тернопільська область	У % до України
		Усього	230	135	58,7	806	553	68,6	2239	1659
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	A	114	87	76,3	437	315	72,1	1465	1284	87,6
Рибальство, рибництво	B	147	117	79,6	499	303	60,7	1191	837	70,3
Добувна промисловість	C	393	158	40,2	1246	515	41,3	3539	1632	46,1
Переробна промисловість	D	271	150	55,4	905	569	62,9	2281	1525	66,9
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	E	371	219	59,0	969	706	72,9	2843	2258	79,4
Будівництво	F	260	133	51,2	894	612	68,5	1754	1244	70,9
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	G	226	139	61,5	713	467	65,5	1874	1260	67,2
Діяльність готелів та ресторанів	H	178	92	51,7	566	327	57,8	1455	1024	70,4
Діяльність транспорту та зв'язку	I	336	242	72,0	1057	784	74,2	2726	2029	74,4
Фінансова діяльність	J	560	301	53,8	1553	1049	67,5	4601	2910	63,2
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	K	278	180	64,7	900	606	67,3	2436	1553	63,8
Державне управління	L	335	281	83,9	1087	835	76,8	2747	2353	85,7
Освіта	M	156	140	89,7	641	568	88,6	1889	1727	91,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	N	138	117	84,8	517	455	88,0	1631	1427	87,5
Надання комунікаційних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	O	162	106	65,4	620	401	64,7	2065	1443	69,9

¹ За даними Держкомстату України і Головного управління статистики у Тернопільській області

Таблиця 2

Статистичні характеристики рівня та диференціації оплати праці за видами економічної діяльності у Тернопільській області та Україні

	Позначення	Україна	Тернопільська область	Тернопільська область у % до України
Середньомісячна заробітна плата в 2010 р., грн.	\bar{X}	2239	1659	74,1
максимальна	X_{\max}	4601	2910	63,2
мінімальна	X_{\min}	1191	837	70,3
медіана	Me	2065	1525	73,8
перший квантиль	Q_1	1692,5	1272	75,2
третій квантиль	Q_3	2736,5	1878	68,6
Відношення максимального рівня до мінімального	K_R	3,9	3,5	90,0
Розмах варіації, грн.	R	3410	2073	60,8
Середнє квадратичне відхилення, грн.	σ	868,6	530,3	61,1
Коефіцієнт осциляції, %	V_R	152,3	125,0	82,0
Квадратичний коефіцієнт варіації, %	V_σ	38,8	32,0	82,4
Квантильний коефіцієнт варіації	K_ϵ	0,83	0,68	82,3
Квантильний коефіцієнт диференціації	K_δ	0,59	0,55	59,6

¹ Розраховано авторами за даними Держкомстату України і Головного управління статистики у Тернопільській області

У 2010 р. максимальний рівень оплати праці зафіксовано у сфері фінансової діяльності (секція J), а мінімальний – у рибальстві, рибництві (секція В), співвідношення цих рівнів становило в Україні 3,9, у Тернопільській області – 3,5. Низькою залишається заробітна плата в сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві (секція А).

Крім диференціації рівнів оплати праці за видами економічної діяльності, необхідно відзначити наявність помітної варіації інтенсивності її динаміки. Аналіз середньорічних темпів зростання заробітної плати у 2000–2005 рр. показує, що в Україні найшвидше вона збільшувалася в сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві, освіті, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги, а найповільніше – у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, фінансовій діяльності. Проте у Тернопільській області найвищий темп зростання у будівництві, а найнижчий – у рибальстві і рибництві. Необхідно зауважити, що у цьому періоді в Тернопільській області за десятьма із тринадцяти видів економічної діяльності темпи зростання заробітної плати були вищими, ніж в Україні (рис. 1).

У 2005–2010 рр. як в Україні, так і у Тернопільській області інтенсивність зростання рівня оплати праці порівняно з попереднім п'ятиріччям зменшилася практично за всіма видами економічної діяльності (рис. 2). В Україні найвищими темпами збільшувалася заробітна плата працівників у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві, виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, фінансовій

діяльності, освіті, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги, комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту, а у Тернопільській області – у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві, добувній промисловості, виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, діяльності готелів та ресторанів, освіті, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги, комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту.

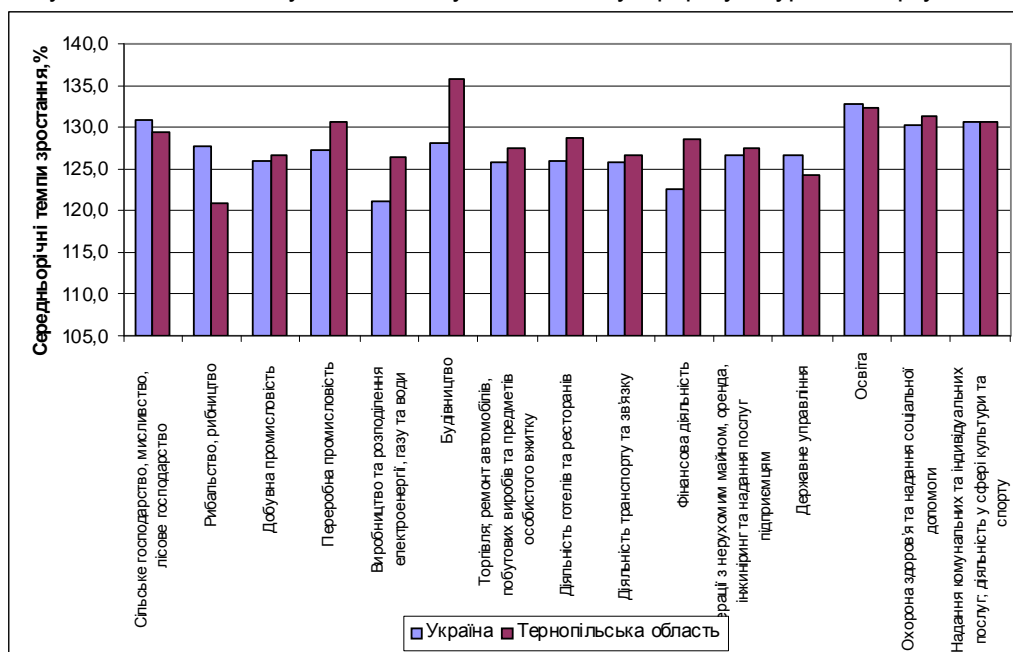

Рис. 1. Середньорічні темпи зростання заробітної плати за видами економічної діяльності в Україні та Тернопільській області у 2000–2005 рр.

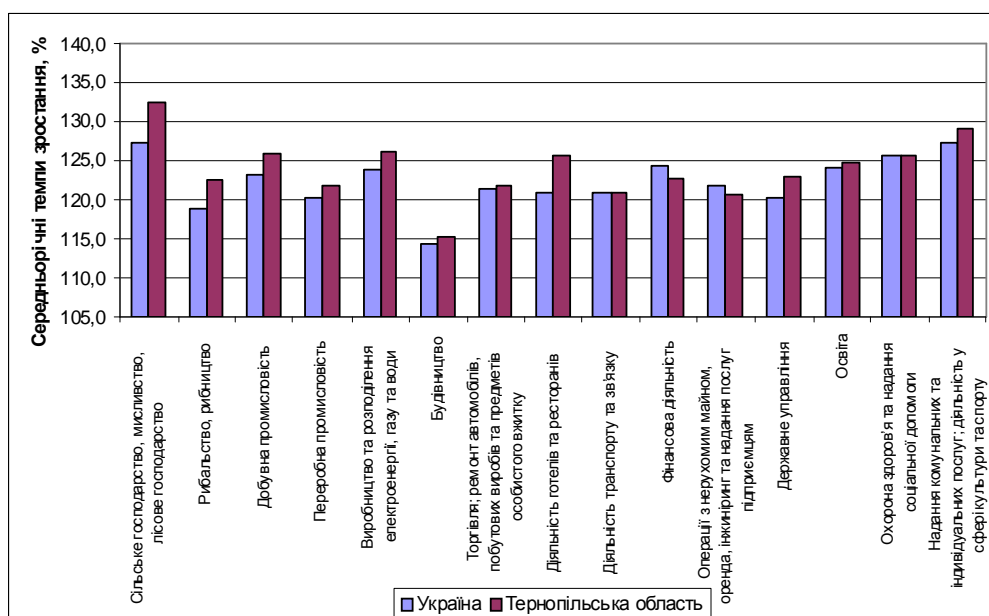

Рис. 2. Середньорічні темпи зростання заробітної плати за видами економічної діяльності в Україні та Тернопільській області у 2005–2010 рр.

Оскільки галузева структура регіональної економіки впливає на явища і процеси у сфері праці, диференціація заробітної плати за видами економічної діяльності зумовлює її регіональну диференціацію. При цьому необхідно враховувати відмінності як у рівнях заробітної плати, так і у структурі найманих працівників за видами економічної діяльності. Для оцінювання такого впливу, на нашу думку, доцільно використовувати індексний метод, зокрема індексну систему, яка містить індекс змінного складу ($I^P_{\overline{3П}}$), індекс постійного складу ($I^P_{3П}$), індекс структурних зрушень (I^P_{cmp}):

$$I^P_{\overline{3П}} = \frac{\overline{3П}_P}{\overline{3П}_Y} = \frac{\sum 3П_{iP} \times d_{iP}}{\sum 3П_{iY} \times d_{iY}}; \quad I^P_{3П} = \frac{\sum 3П_{iP} \times d_{iY}}{\sum 3П_{iY} \times d_{iY}} = \frac{\sum 3П^j_{iY} d_{iY}}{\overline{3П}_Y};$$
$$I^P_{cmp} = \frac{\overline{3П}_P}{\sum 3П_{iP} \times d_{iY}} = I^P_{\overline{3П}} / I^P_{3П},$$

де $\overline{3П}_P$, $\overline{3П}_Y$ – відповідно середня місячна заробітна плата штатних працівників у регіоні та в Україні, грн.;

$3П_{iP}$, $3П_{iY}$ – відповідно середня місячна заробітна плата штатних працівників у регіоні та в Україні за і-тим видом економічної діяльності, грн.;

d_{iP} , d_{iY} – відповідно частка середньооблікової кількості штатних працівників за і-тим видом економічної діяльності у регіоні та в Україні.

За даними табл. 3 ці індекси дорівнюють:

$$I^P_{\overline{3П}} = \frac{\overline{3П}_P}{\overline{3П}_Y} = \frac{1659}{2239} = 0,741; \quad I^P_{3П} = \frac{\sum 3П_{iP} \times d_{iY}}{\overline{3П}_Y} = \frac{1660,67}{2239} = 0,742;$$
$$I^P_{cmp} = \frac{\overline{3П}_P}{\sum 3П_{iP} \times d_{iY}} = \frac{1659}{1660,67} = 0,999.$$

Отже, в 2010 р. середня місячна заробітна плата у Тернопільській області була меншою від цього показника по Україні на 25,9%, і на це відхилення майже не вплинули відмінності у структурі працівників за видами економічної діяльності, оскільки індекс структурних зрушень практично дорівнює одиниці.

Для порівняльного аналізу заробітної плати за регіонами з елімінуванням розподілу найманих працівників за видами економічної діяльності, на нашу думку, доцільно визначити середньоарифметичний індекс:

$$I^P_{3П} = \frac{\sum \frac{3П_{iP}}{3П_{iY}} \times Ko_{iY}}{\sum Ko_{iY}},$$

де Ko_{iY} – середньооблікова кількість штатних працівників за і-тим видом економічної діяльності в Україні, тис. осіб.

Таблиця 3
 Вихідні показники для порівняння заробітної плати за видами економічної діяльності в регіоні у 2010 р.¹

Вид економічної діяльності	Секція КВЕД	Тернопільська область		Україна			$\frac{ЗП_{iP} d_{iY}}{ЗП_{iY} K_{ON}}$
		$ЗП_{iP}$	d_{iP}	$ЗП_{iY}$	d_{iY}	K_{ON}	
За всіма видами економічної діяльності		1659		2239		10758,5	8787,5
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	A	1314	0,0708	1465	0,0618	664,8	596,3
Рибальство, рибництво	B	837	0,0003	1191	0,0008	8,4	5,9
Добувна промисловість	C	1632	0,0050	3539	0,0414	445,6	205,5
Переробна промисловість	D	1525	0,1342	2281	0,1751	1884,1	1259,6
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	E	2258	0,0346	2843	0,0476	512,1	406,7
Будівництво	F	1244	0,0329	1754	0,0353	380,1	269,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	G	1260	0,0583	1874	0,0840	904,1	607,9
Діяльність готелів та ресторанів	H	1024	0,0042	1455	0,0102	109,5	77,1
Діяльність транспорту та зв'язку	I	2029	0,0720	2726	0,0879	945,2	703,5
Фінансова діяльність	J	2910	0,0197	4601	0,0250	269,1	170,2
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	K	1553	0,0411	2436	0,0659	708,5	451,7
Державне управління	L	2353	0,0688	2747	0,0604	650,1	556,9
Освіта	M	1727	0,2402	1889	0,1524	1639,5	1498,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	N	1427	0,1680	1631	0,1179	1268,5	1449,8
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	O	1443	0,0499	2065	0,0343	368,9	527,9

¹Розраховано авторами за даними Держкомстату України і Головного управління статистики у Тернопільській області

У Тернопільській області в 2010 р. середньоарифметичний індекс заробітної плати становить:

$$I^P_{ЗП} = \frac{\sum \frac{ЗП_{iP}}{ЗП_{iY}} \times Ko_{iY}}{\sum Ko_{iY}} = \frac{8787,5}{10758,5} = 0,817.$$

Отже, в середньому рівень оплати праці за видами економічної діяльності у Тернопільській області на 18,3% нижчий, ніж в Україні (за умови елімінування розподілу найманих працівників).

Для виконання міжрегіональних порівнянь рівня оплати за видами економічної діяльності з метою елімінування впливу структурного фактора доцільно використати процедуру стандартизації, а стандартною пропонуємо вважати структуру найманих працівників за видами економічної діяльності в Україні. Наприклад, міжрегіональний індекс середньомісячної заробітної плати для Запорізької та Тернопільської областей матиме такий вигляд:

$$I^{MP}_{ЗП} = \frac{\sum ЗП_{iЗ} \times d_{iY}}{\sum ЗП_{iT} \times d_{iY}},$$

де $ЗП_{iЗ}$, $ЗП_{iT}$ – відповідно середня місячна заробітна плати за i -тим видом економічної діяльності у Запорізькій і Тернопільській областях.

На нашу думку, стандартизацію можна також виконувати на основі розподілу найманих працівників за видами економічної діяльності в Україні, при цьому для зазначених областей міжрегіональний індекс набуває такого вигляду:

$$I^{MP}_{ЗП} = \frac{\sum \frac{ЗП_{iЗ}}{ЗП_{iT}} \times Ko_{iY}}{\sum Ko_{iY}}.$$

У 2010 р. заробітна плата у Запорізькій області була на 11,3% вищою, ніж у Тернопільській області, при цьому лише у чотирьох випадках (секції А, Е, Н, J) відповідний показник у Запорізькій області був нижчим (табл. 4).

Міжрегіональний індекс заробітної плати дорівнює:

$$I^{MP}_{ЗП} = \frac{\sum ЗП_{iЗ} \times d_{iY}}{\sum ЗП_{iT} \times d_{iY}} = \frac{1781,24}{1660,67} = 1,073.$$

Отже, можна зробити висновок, що в 2010 р. у середньому рівень оплати праці за видами економічної діяльності (за умови елімінування впливу структурного фактора) у Запорізькій області був на 7,3% вищий, ніж у Тернопільській області.

За даними табл. 4 міжрегіональний середньоарифметичний індекс заробітної плати становить:

$$I^{MP}_{ЗП} = \frac{\sum \frac{ЗП_{iЗ}}{ЗП_{iT}} \times Ko_{iY}}{\sum Ko_{iY}} = \frac{11606,09}{10758,5} = 1,079.$$

При використанні для стандартизації рівня оплати праці середньооблікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності в Україні, у Запорізькій області в середньому перевищення становило 7,9%.

Таблиця 4

Вихідні показники для міжрегіонального порівняння середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності у 2010 р.¹

Вид економічної діяльності	Секція КВЕД	Тернопільська область		Запорізька область		$\frac{ЗП_{i3}}{ЗП_{iT}}$	$\frac{ЗП_{i3} \times K_{0iY}}{ЗП_{iT}}$
		$ЗП_{iT}$	$ЗП_{iT}d_{iY}$	$ЗП_{i3}$	$ЗП_{i3}d_{iY}$		
За всіма видами економічної діяльності		1659	1660,67	1846	1781,24	1,113	11606,09
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	A	1314	81,20	1035	63,96	0,788	523,64
Рибальство, рибицтво	B	837	0,65	1350	1,05	1,613	13,55
Добувна промисловість	C	1632	67,59	1824	75,55	1,118	498,02
Переробна промисловість	D	1525	267,07	1734	303,67	1,137	2142,31
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	E	2258	107,48	2146	102,15	0,950	486,70
Будівництво	F	1244	43,95	1309	46,25	1,052	399,96
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	G	1260	105,89	1528	128,41	1,213	1096,40
Діяльність готелів та ресторанів	H	1024	10,42	1016	10,34	0,992	108,64
Діяльність транспорту та зв'язку	I	2029	178,26	2305	202,51	1,136	1073,77
Фінансова діяльність	J	2910	72,79	2474	61,88	0,850	228,78
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	K	1553	102,27	1722	113,40	1,109	785,60
Державне управління	L	2353	142,18	2515	151,97	1,069	694,86
Освіта	M	1727	263,18	1816	276,74	1,052	1723,99
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	N	1427	168,25	1567	184,76	1,098	1392,95
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	O	1443	49,48	1709	58,60	1,184	436,90

¹Розраховано авторами за даними Головних управлінь статистики у Запорізькій і Тернопільській областях

Отже, диференціація оплати праці зумовлюється впливом багатьох факторів і проявляється у відмінностях заробітної плати найманих працівників за регіонами, видами економічної та промислової діяльності, статтю, фахом і кваліфікацією тощо. Для порівняльного аналізу оплати праці й оцінювання її диференціації доцільно використовувати як відповідну систему статистичних показників, так і науково обґрунтовані методичні підходи й інструментарій.

Результати порівняльного аналізу середньомісячної заробітної плати в Тернопільській області та Україні показують, що рівень оплати праці в регіоні за видами економічної діяльності у 2000–2010 рр. є нижчим, ніж у країні загалом, проте сформувалася доволі стійка тенденція до скорочення цих відмінностей.

Порівняння статистичних характеристик диференціації заробітної плати за видами економічної діяльності дає підстави для висновку, що у Тернопільській області вона є помітно меншою, ніж в Україні. Помітні також значні відмінності у темпах зростання заробітної плати за видами економічної діяльності в регіоні та країні загалом, проте є тенденція до уповільнення швидкості збільшення рівнів оплати праці.

Для міжрегіонального порівняльного аналізу оплати праці доцільно використовувати систему індексів, які дають змогу оцінювати диференціацію заробітної плати з елімінаванням впливу структури найманих працівників за видами економічної діяльності.

Запропоновану систему показників та методичні підходи до використання індексного методу для проведення порівняльного аналізу заробітної плати можна використовувати у дослідженні інших видів диференціації оплати праці.

Література

1. Закон України "Про оплату праці" // *Відомості Верховної Ради України*. – 1995. – № 17.
2. Мортіков В. Роль заробітної плати в регулюванні зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu2001.narod.ru/1/6.htm>
3. Лагутін В. Про теоретико-методологічні засади дослідження оплати праці / В. Лагутін // *Україна: аспекти праці*. – 2010. – № 3. – С. 16–20.
4. Цимбалюк С. Диференціація заробітної плати: види, чинники, сучасний стан в Україні / С. Цимбалюк // *Україна: аспекти праці*. – 2009. – № 4. – С. 16–22.
5. Близнюк В. Гендерні відмінності оплати праці в Україні / В. Близнюк // *Україна: аспекти праці*. – 2008. – № 6. – С. 18–25.
6. Куліков Г. Заробітна плата в системі основних макроекономічних показників у кризовий період / Г. Куліков // *Україна: аспекти праці*. – 2010. – № 7. – С. 14–20.

Редакція отримала матеріал 18 березня 2011 р.